

Zo herken je een tevreden varken

Wat zijn de behoeften van een varken? De Animal Sciences Group (ASG) zocht in opdracht van het ministerie van LNV naar het antwoord op die vraag. Hoe meer je weet van de behoeften van varkens, hoe gericht je een stal kunt ontwerpen waar de dieren zich prettig in voelen.

Marloes Moraal en Johan Zonderland
(ASG – Animal Sciences Group van Wageningen UR)

Het varken heeft een heel scala aan behoeften (zie kader) en bij het ontwerpen van een stal wordt al rekening gehouden met een aantal van deze behoeften, maar van een aantal behoeften, zoals de sociale, weten we nog niet zoveel.

Varkens zijn net mensen

Varkens lijken in veel opzichten op mensen. Ze houden van afwisseling en rust en ze lusten zelfs bier. Ook bouwen ze net als mensen een sociaal netwerk op. Ze kennen en herkennen andere varkens in hun omgeving en weten waar die andere in de hiërarchie staan. Zelfs als varkens een aantal weken van elkaar gescheiden zijn, herkennen ze elkaar nog. Het voordeel hiervan is dat de dieren niet steeds hoeven te vechten als ze elkaar tegenkomen. Ze weten immers wie het sterkst is. Als een varken zou kunnen kiezen, kiest het een stabiele sociale omgeving waar het de andere dieren kent. Van nature leven varkens in stabiele familiegroepen waarvan de samenstelling weinig verandert. Ze zullen vreemde varkens niet snel in hun groep toelaten. In de huidige varkensstal is dit anders. Daar hebben de varkens weinig inspraak in wie er wel en niet in hun groep wordt toegelaten. De varkenshouder bepaalt of er nieuwe dieren in de groep worden geplaatst. Uit onderzoek blijkt dat deze verandering veel impact op de dieren heeft. Dieren die vaak met vreemde dieren te maken krijgen, hebben minder zelfvertrouwen en zijn banger voor mensen en vreemde objecten.

Welke behoeften heeft het dier?

Met de behoeften van het dier bedoelen we: alle biologische, sociale, en fysieke aspecten die nodig zijn voor het welzijn, het bestaan en de overleving van het dier. Voor dit project zijn de behoeften opgedeeld in vijf groepen. De ene behoefte is niet belangrijker dan een andere. Ze staan allemaal met elkaar in verband en ze zijn allemaal van belang voor het welzijn, het bestaan en de overleving van het dier.

Eten zoeken

Van nature besteedt een varken veel tijd aan het zoeken van eten. Hij doet dit door over de bodem te scharrelen en grond om te wroeten. Ook het varken in de huidige veehouderij heeft nog steeds de behoefte om al wroetend te zoeken naar voedsel. In een varkensstal is dit echter vaak niet nodig en krijgen de dieren hun eten bij wijze van spreken op een presenteerblaadje aangereikt, waarna ze het in een paar minuten naar binnen schrokken. In eerste instantie klinkt het alsof we de varkens hiermee een gunst bewijzen. We nemen ze immers een boel zoekwerk uit handen. Maar in feite zoekt het varken liever zelf zijn kostje bij elkaar. Als varkens naast hun dagelijkse voer de keus krijgen tussen kant-en-klaar lekkers waarvoor ze geen moeite hoeven te doen, en lekkers dat bijvoorbeeld verstopt is tussen stro, blijkt dat ze kiezen voor het verstopte eten waarvoor ze meer moeite moeten doen.

Speelgedrag als indicator van welzijn

Varkens houden van afwisseling en van nieuwe dingen ontdekken. En dit is niet alleen belangrijk voor jonge dieren, maar ook voor oudere. Ook oudere varkens houden van spelen. Maar varkens spelen alleen als in hun belangrijkste behoeften voorzien is. Dat betekent onder andere dat ze geen honger of dorst en geen stress hebben. Zijn dieren ziek, gewond, bang of boos, dan spelen ze niet of nauwelijks. Speelgedrag wordt daarom ook wel een positieve welzijnsindicator genoemd. Dieren in een prikkelrijke omgeving spelen meer dan dieren in een prikkelarme omgeving. Zo gaan varkens bijvoorbeeld meer spelen als ze de beschikking krijgen over een nieuwe onbekende ruimte, bijvoorbeeld een extra ruimte op de gang, of nieuw onbekend speelgoed. De omgeving of het speelgoed moet dan wel stimulerend en uitdagend zijn. Dit kan bereikt worden door het gedurende een beperkte periode aan te bieden of door steeds iets nieuws aan te bieden. Spelen heeft ook een functie. Door te spelen bouwen varkens sociale ervaring op. Varkens die meer spelen, zijn in hun latere leven sociaal

capabeler en zullen daardoor minder vechten of agressief gedrag vertonen.

Wat te doen met deze kennis?

Kennis over deze en andere behoeften (zie kader) wordt gebruikt bij het beschrijven van knelpunten in de huidige varkenshouderijsystemen en het bedenken van oplossingen die tegemoetkomen aan de behoeften van het dier. Er worden nieuwe veehouderijsystemen ontworpen die rekening houden met de specifieke behoeften van het dier. De Comfort Class-stal voor vleesvarkens (www.comfortclass.nl) is hier een voorbeeld van.

In dit stalontwerp is bijvoorbeeld rekening gehouden met de wroetbehoeften van de varkens door speciale wroetbakken in de stal te plaatsen. Varkens hebben dan de mogelijkheid om te wroeten voordat ze beschikking krijgen over extra lekkers. Op een vergelijkbare manier wordt er aan de hand van de specifieke behoeften voor dragende zeugen, kraamzeugen, zogende biggen en gespeende biggen gewerkt aan nieuwe stal-systemen waar de varkens zich prettig in voelen.

SPELEN IS INDICATOR VOOR WELZIJN

Varkens spelen alleen als in hun belangrijkste behoeften is voorzien. Dat betekent dat zij geen honger, dorst of stress hebben. Zijn dieren ziek, gewond, bang of boos, dan spelen ze niet of nauwelijks.

Foto: Geesje Rotgers